

UDK 821.163.6.09–1 Gregorčič S.

France Bernik

Ljubljana

GREGORČIČEVA POEZIJA DANES

Vprašanje o današnjem pomenu Gregorčičeve poezije je avtor povezal najprej z recepcijo pesnikovega dela v njegovem času, v drugi polovici 19. stoletja. Na poti v aktualno sedanost se je ustavil v obdobju po drugi svetovni vojni, v petdesetih in šestdesetih letih minulega stoletja. Naposled je poskušal opredeliti vrednost Gregorčičeve poezije s stališča sodobnega strokovnega bralca in tematizirati tiste sklope poezije, ki odmevajo še danes, čeprav drugače kot v svojem času. Kot nobena interpretacija doslej, se tudi pričujoča ni izognila muzikalnosti Gregorčičevega verza, ki ostaja hitro zaznavna, vendar najmanj oprijemljiva posebnost pesnikove umetnosti.

The author connects the question of the present-day significance of Gregorčič's poetry with the reception of the poet's work in his time, i.e., in the second half of the 19th c. Working towards the present, he stops in the era after World War II, in the 1950s and 1960s. Finally, he attempts to define the value of Gregorčič's poetry from the point of view of a contemporary reader with literary expertise and thematically define the poetical complexes that are still resounding today, even if differently than in the time they were conceived. Similarly to the previous interpretations, this interpretation does not overlook the musicality of Gregorčič's verse, which is an easily noticeable, but the least concrete peculiarity of his poetry.

Ključne besede: duhovnik, erotika, krščanstvo, domoljubnost, muzikalnost

Key words: priest, eroticism, Christianity, patriotism, musicality

Brž ko se vprašamo, kaj nam Gregorčičeva poezija pomeni danes, se odpre vprašanje, kaj je Gregorčič pomenil svojemu času, svojim sodobnikom. Kako je njegovo poezijo sprejela javnost na Goriškem-Gradiščanskem, pa tudi na Kranjskem in v drugih deželah avstro-ogrske monarhije, kjer so živeli Slovenci?

Treba je vedeti, da je bila v drugi polovici 19. stoletja narodnostna struktura Goriške-Gradiščanske večidel slovenska. Slovenci so bili večinsko prebivalstvo dežele, predstavljali so skoraj dve tretjini populacije; romanskih prebivalcev, Italijanov in Furlanov, je bila dobra tretjina. Narodnostna razmejitev je bila še natančno določena, etnično mešana je bila zgolj Gorica, glavno mesto dežele, v kateri so prevladovali Italijani. V dobi narodnega uzaveščanja, zlasti od druge polovice 19. stoletja dalje, so si Slovenci prizadevali ustvariti v Gorici močno narodno središče in Gorica je s slovenskim šolstvom in plodno kulturno dejavnostjo pred prvo svetovno vojno v resnici zaostajala na Slovenskem samo za Ljubljano, a je bila pred Trstom. Vidimo, v kako pomembnem času je živel in ustvarjal Simon Gregorčič, »goriški slavček«, pa tudi, kakšno vlogo je mogla in morala imeti njegova poezija med večinskim, čeprav ogroženim slovenskim prebivalstvom na Goriškem.

Prve pesmi *Iskrice domorodne* je Gregorčič objavil leta 1864 v Slovenskem glasniku, prvo zbirko *Poezije* leta 1882. Zbirka je doživela nesluten kulturni in knjigotrški uspeh. Naklada 1800 izvodov je bila v pol leta razprodana. Široka plast bralcev je bila navdušena, pesnik tudi.

Vendar se je slovenska javnost v avstrijskih deželah, ne samo na Goriškem, tudi drugod, kmalu razdelila v dva tabora, v zagovornike in kritike Gregorčičeve poezije. Ker so kritiki prihajali večidel iz katoliških konservativnih krogov, se pesnika tembolj hvalili liberalno usmerjeni izobraženci. V naslednjih letih so se razcepili celo liberalci, na eni strani so bili radikalni svobodomisleci, na drugi prožni, konservativni oblasti bolj prilagodljivi svobodomisleci, tako imenovani elastikarji. Gregorčič se je pridružil prvim. Skratka: Gregorčičeva zbirka pesmi je stopnjevala, če že ni sopovzročila politične delitve med Slovenci ob koncu 19. stoletja. Tak je bil tudi položaj v kulturni javnosti.

Gregorčičevo prvo zbirko *Poezije* iz leta 1882 sta najbolj avtoritativno ocenila dva. V Ljubljanskem zvonu je oceno objavil Fran Levec, urednik osrednje slovenske literarne revije. V dobronamernem, nadvse pritrdilnem eseju je bolj opisal kot razložil ali razčlenil pesmi po tematiki, čeprav je posebej omenil distanco pesnikovega doživljanja sveta, vendar kot negativno lastnost Gregorčičeve osebnosti. Dva svoja pomisleka je skrnil v vljudno formulacijo, kot je znal samo on. Izrazil je bojazen, da bi pesnikova naravna, zdrava sila podlegla »mehkemu subjektivnemu svetobolju«, in izrekel željo, da bi se lirik Gregorčič preusmeril v epiko, kar bi bilo v skladu z razvojno težnjo realističnega obdobja v razvoju književnosti. Sicer je bila vsaka beseda, vsaka ugotovitev v oceni domala superlativna. Levec je zbirko pesmi imenoval »zlata knjiga« in tak je tudi naslov njegove ocene.¹

Drugi ocenjevalec *Poezij* je bil Anton Mahnič, profesor bibličnih ved v goriškem bogoslovju. Njegova kritika, objavljena v Dodatku k *Dvanajstim večerom* v Slovincu konec leta 1884, je veliko bolj in dalj časa odmevala v javnosti kot Levčeva ocena. Posegla je globoko v intelektualno dogajanje časa, neprizanesljivo, naravnost usodno pa v življenje goriškega pesnika. Mahničeva filozofska dogmatska in izključujoča kritika se je osredotočila zlasti na pesmi *Človeka nikar!*, *O nevihti*, *Ujetega ptiča tožba* in *V celici*. Pesniku je očitala pesimizem, panteizem, Stritarjevo svetobolje in Schopenhauerjevo filozofijo, skratka nekrščansko miselnost in krivoverstvo. Obsodba, ki je pesniku duhovniku jemala verodostojnost. Kako racionalno je Mahnič razlagal in vrednotil Gregorčičevo poezijo, dokazuje izpoved *Ujetega ptiča tožba*, v kateri pesnik objokuje »ozko kletko«, v katero se je ujel, obtožuje tiste, ki so umorili »nebeško luč njegovih oči« in mu vzeli »prostost«. Mahnič pa je kot oster logik rezko odgovoril pesniku, da se je sam odločil za bogoslovje, sam se je zaklenil v »ozko kletko«, sam naredil za »slepega samotarja«. Prostost mu torej ni bila odvzeta, zato ne more za svojo odločitev kriviti drugih.²

Mahničeva kritika je izšla hkrati z novo izdajo prvih *Poezij* leta 1884, vendar ni bila njegova zadnja beseda o Gregorčičevih pesmih. Do takrat, ko se je Mahnič ponovno oglasil, se je delitev naše kulturne javnosti samo poglobljala. Verski listi so izražali podporo Mahniču, zahtevali so večjo budnost pred pohujšljivo poezijo in postavljali mladino za merilo pri ocenjevanju literature. Tudi manifestacije za Gregorčiča so bile številne: častno članstvo za pesnika v nekaterih primorskih občinah in društvih, pogoste izjave strinjanja in podpora pesniku, predvsem pa dejstvo, da so bili vsi pomembni

¹ Fran Levec, *Zlata knjiga*. Ljubljanski zvon II, 1882, 312–315, 436–442.

² *Dvanajst večerov*. Slovenec, Ljubljana 1884, 7. november – 31. december.

slovenski pesniki in pisatelji na Gregorčičevi strani, bolj ali manj tudi visoki cerkveni dostojanstveniki – ljubljanski nadškof Janez Zlatoust Pogačar, njegov naslednik knezoškof Jakob Missia, hrvaški škof Josip Juraj Strossmayer. Leta 1888 je izšla druga knjiga *Poezija*, vendar je bilo polemik o pesniku tokrat manj, kulturna javnost je knjigo sprejela razmeroma hladno. Presenetil je samo Anton Mahnič, ki je zbirko pesmi ocenil v prvem letniku *Rimskega katolika* vsaj na videz drugače, kot bi pričakovali.³ Kritik poudarja najprej, česar ni storil v prvi oceni, da je Gregorčič pesnik srca, človek zdravega in krepkega humorja, da je pesnik »v pravem in polnem pomenu«, pesnik »po milosti božji«. Prizna sicer, da je druga knjiga *Poezija* manj živa, manj izvirna, a je po duhovnem obzorju bolj krščanska. Kljub temu vztraja pri stališču, da katoliški duhovnik ne more biti erotični pesnik, saj je zavezan celibatu, če pa že, se mora držati »ozkih« nraavnih oz. etičnih norm. Pesniku duhovniku se prav tako ne poda domoljubna, kaj šele politična poezija. Verska resnica ne sme biti podrejena narodni ideji. V bistvu se torej Mahničev odnos do Gregorčičeve poezije ni spremenil. Ker pa si je pesnik s svojo prvo knjigo pridobil v javnosti tako velik ugled, večji, kot ga je Mahnič predvideval, je goriški kritik drugo knjigo ocenil bolj mehko, z več strpnosti, skoraj spravljivo. Seveda bo Gregorčiču zagotovljeno prvenstvo med slovenskimi pesniki samo, če bo služil krščanskim idejam, ki so »odsvit božjega bistva«.⁴

Na poti od 19. stoletja v naš čas je Gregorčiča in njegovo delo v Sloveniji močno zaznamovalo obdobje neposredno po drugi svetovni vojni. Kulturna politika totalitarnega komunističnega sistema je grobo posegla v razvoj humanistike, tudi v literarno vedo, kjer se je naenkrat pojavilo vprašanje, kdo je pomembnejši pesnik med Prešernom in moderno, Jenko ali Gregorčič?⁵ Vprašanje, ki ni bilo strokovno, vsaj ne v taki obliki, temveč ideološko, je zaviralno vplivalo na preučevanje Gregorčiča in njegove poezije v tem času. Za zbirko *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* je France Koblar v prvih letih po drugi svetovni vojni pripravil zbrano delo Simona Gregorčiča v štirih knjigah. Napisal je po dogovoru z glavnim urednikom zbirke Antonom Ocvirkom tudi monografijo o pesniku, ki pa jo je Državna založba Slovenije, kjer naj bi knjiga izšla, zavrnila. Dogajanje okrog Koblarjevega Gregorčiča sem pozorno spremljal in veliko stvari me ni presenetilo. Nisem bil začuden, ko mi je direktor založbe Ivan Bratko takrat dejal, da je Koblarjeva monografija o Gregorčiču monografija o Antonu Mahniču. Tako narobe je bilo v tistem času pisati o duhovniku, čeprav kritično. Dejavno sem se vključil v postopek za objavo Koblarjeve knjige, ko sem o njej napisal oceno za Slovensko matico, pri kateri je monografija leta 1962 naposled izšla, hkrati z mojo knjigo o Jenkovi liriki.⁶ Naključje torej, ki je na prav poseben način razrešilo tudi dilemo o najpomembnejšem slovenskem liriku med romantiko in moderno. »Najpomembnejša«

³ Prim. Koblarjevo monografijo Simon Gregorčič – Njegov čas, življenje in delo. Slovenska matica, Ljubljana 1962, 146.

⁴ Poezije II. S. Gregorčič. Rimski katolik I, Gorica 1889, 78–79.

⁵ Koblar sam razkriva to dilemo, ko piše o pogovorih, ki jih je imel z Antonom Ocvirkom v zvezi z Gregorčičevo monografijo: »Pri drugem razgovoru je dejal [Ocvirk], da mu je prvi del bolj všeč kot drugi in da sem Gregorčiča postavil previsoko, češ kdo je večji lirik, ali Jenko ali Gregorčič« (Nova revija, Ljubljana 1987, VI, št. 58–60, 412).

⁶ Prim. razpravo Franceta Bernika Koblarjeva interpretacija Gregorčičeve poezije – Študije o slovenski poeziji, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1993, 81–90.

sta bila namreč oba: Jenko v petdesetih in šestdesetih letih, Gregorčič v sedemdesetih in osemdesetih letih 19. stoletja. Ob tem je Koblarjeva knjiga dokument strokovne in moralne stiske, v kateri se je znašla slovenska literarna zgodovina v povojnem času. V nekem pogledu je Koblarjeva monografija o Gregorčiču doživela celo enako usodo kot Gregorčičeva poezija. Pri Gregorčiču je prišlo do spopada med ideologijo in umetnostjo, pri Koblarju med ideologijo in znanostjo.

Danes beremo poezijo kot poezijo, kar pomeni, da se nam razkrivajo pesmi kot avtonomna umetnost. Gregorčičeva poezija se nam zato zdi manj vezana na konkretne zgodovinske dogodke, kot se je zdela v Gregorčičevem času. Pesniki, ki so prišli za njim, so ustvarili možnost, da ga razumemo in vrednotimo drugače, da ga beremo skozi nove estetske izkušnje. V tej luči nam Gregorčič postaja bližji, pred nas stopa kot sodobnik in tako je tudi naše razumevanje njegove poezije, bolj selektivno in razločevalno.

Nesporno se je Gregorčičeva osebnost v najbolj bistvenih sestavinah odkrivala ravno v osebnih izpovedih. Pri njem se npr. erotika pojavlja v naravnih, vendar ne skrajnih stopnjah čustvovanja. Sledimo širokemu razponu čustev od zastrtega hrepenenja in takega, ki povzema že bolj oprijemljive oblike, npr. v pesmi *Ohrani Bog te v cveti!*, do opisov ženske telesne lepote, nazadnje do spominov na resnično, nedvomno čutno doživetje, kot bi mogli sklepati iz pesmi *Pil i jaz sem sladki strup*. Gotovo je čutna erotika povzročala v Gregorčiču neskladnost med človekom in duhovnikom, in gotovo se je neskladnosti pesnik zavedal, zato je čutno erotiko neredko skrtil tako, da jo je oblikoval v pripovednem motivu. Tako je bilo s ponarodelo pesmijo *Izgubljeni cvet* in nekaterimi drugimi. Zavest, da mu je samski stan določen za vse življenje, je bila zlasti boleča ob krščanskih obredih, ob porokah in smrtih, ko je moral naravnost krotiti človeška čustva. Na preprost način je v pesmi *Spominčice* povzel celo romantično misel o posmrtnem srečanju z ljubljenim bitjem, kot jo poznamo iz klasične poezije, iz Goetheja in Novalisa, pa tudi iz Prešerna.

V vsakdanjem življenju je moral Gregorčič prestati številne preizkušnje in skušnjave. Odpovedati se je moral človeškemu, če je hotel ostati zvest božjemu. Prepričan, da ni rojen za srečo, da je odtrgan od življenja, je hrepenel po domačem okolju. Hrepenel je po »planinskem rajju« in kot Prešeren obžaloval, da ni ostal doma. Vživljal se je v kmeta, v njegovo srečo, pa tudi v njegovo nemoč pred uničujočo naravo. Življenje ga ni zadovoljevalo, še manj osrečevalo. Razumljivo je po vsem tem, da se mu je zdela življenjska usoda »sovražna«, kakor razberemo iz več pesmi, ki jih imamo za verodostojen izraz njegove osebnosti. Do takih neskladnosti z življenjem je prihajalo – kot pri ljubezenskih pesmih – zato, ker je bil pesnik notranje razklan, razdeljen med človeka in duhovnika, kar potrjujejo tudi njegove refleksije.

Sporna pesem *Človeka nikar!* ni sporna v celoti, saj večidel ustreza krščanskemu pogledu na svet. Stvarstvo opisuje kot božje stvarstvo, navezuje se na starokrščansko modrost o človeku, ki je prah in se v prah povrne, izpoveduje vero v posmrtno življenje. Taka je pesem do trenutka, ko se pesnik vpraša, kaj bo z njegovimi pozemskimi ostanki. Kaj bo iz njih naredil Stvarnik? Tu šele pride do disonance med njim oz. pesniškim subjektom in Bogom.

Za novo stvar moj prah porabiš –
za káko? Jaz ne vem,
ti sam si gospodar!
A eno te prositi smem:
iz praha vzgôji ti cvetico,
podari logu pevko – ptico,
katerokoli ustvari stvar;
kedór bi pa ko jaz na sveti
imel čutiti in trpeti,
med dvomi, zmotami viseti –
človeka – ustvariti nikar!

France Koblar je kot evropsko vzporednico izpovedi *Človeka nikar!* navedel pesem *Wenn ich dereinst entrückt dem Lebenslande* avstrijske pesnice Barbare Elizabete Glück s psevdonomim Betty Paoli.⁷ Zunanjih podobnosti med njima je v resnici nekaj, vendar so razlike med pesmima večje od stičišč. Ideja reinkarnacije, iz budizma izhajajoči nauk o preseljevanju duš v nova telesa, v nove eksistence, je pri Paolijevi razviden. Njeno pojmovanje sveta je monistično materialistično, človek je zanjo prikazen, bežni fantom, nekakšna tvorba atomov, ki se po smrti razvežejo in razkrojijo. Drugače Gregorčič. Pesnik se na Stvarnika obrača s prošnjo, ne s predlogom ali celo z zahtevo. »Eno te prositi smem«, beremo v pesmi. Tak pesnikov odnos do Boga so opazili redki sodobniki, npr. duhovnik Hilarij Zorn,⁸ in dojeti bi ga mogel tudi Mahnič. Prošnja je namreč obdržala pesnika v taki razdalji do Najvišjega bitja, da ne bi v tem pogledu smelo biti nič bogokletnega. Drugo, kar je Mahnič spregledal, namerno ali nenamerno, pa tudi pesnikovi sodobniki, in kar je bilo odločilno za obsodbo pesmi, je modalnost lirskega jezika. *Človeka nikar!* je Mahnič razumel brez najmanjše empatije do besedila – kot Gregorčičevo dokončno, za vselej veljavno spoznanje. V resnici je pesem izbruh čustva, krik ranjenega človeka, ki se mu je pri dobrih tridesetih letih – podobno kot Prešernu – podrla idealna predstava o življenju, kajti pesem je bila prvič objavljena leta 1877. Spet smo pri neskladnosti med predstavo o nekem pojavu in pojavu samem. Gregorčičeva preobčutljivost, pogoste bolečine vseh vrst, tudi erotične, pesnikovi dvomi in zmote, ne nazadnje splošna negotovost – vse se je nagrmadilo v tej pesmi in izbruhnilo kot vulkan, kar se je pokazalo tudi na zunaj. V pesmi prevladujejo čustvena ločila, enajst klicajev, vrsta pomišljajev in tripičij ob eliptičnih stavkih. Tudi v naslovu pesmi stoji klicaj. Gre za izpoved hipnega razpoloženja, ki se je moglo ponoviti, in podobno razočaranje nad človekom se je v resnici ponovilo še v nekaterih pesmih, v naslednjem trenutku pa se je mogel skrajni deziluzionizem že bistveno omiliti, kar se je prav tako zgodilo. Gre torej za dinamično in ambivalentno doživljanje sveta, za begotnost časa, ki ga danes bolj razumemo kot sholastična filozofija pred stodvajsetimi leti.

Kot osebne izpovedi nam globljo stično točko s pesnikom odkrivajo tudi domoljubne pesmi. Ljubezen do domovine in slovenstva je bila v pesnikovem času sploh glavna

⁷ Prim. Koblarjevo monografijo Simon Gregorčič ..., 401.

⁸ Prav tam, 130–131.

tema naše lirike. Kot vodilni pesnik in primorski rojak se je Gregorčič čutil poklicanega, da postane glasnik zahodnega dela narodnega ozemlja, ki je mejilo proti Italiji in Furlaniji. V tem območju večnarodne avstro-ogrske monarhije je romanski element naglo pridobival na prostoru in pomenu. Širil se je v škodo slovenskega prebivalstva in primorski rojaki so se čutili ogrožene. Vsa Gregorčičeva lirika izraža to zaskrbljenost, ta strah pred nevarnostjo z juga, če ne neposredno, vsaj v podtonu. Po čustveni vsebini je bilo pesnikovo rodoljubno oz. nacionalno prepričanje mehko, otožno, praviloma žalostno, celo katastrofično, kar razberemo zlasti iz pesmi *Na potujčeni zemlji*. Vendar je Gregorčičeva nacionalna pesem tudi pogumna, v pravem pomenu mobilizacijska, taka, ki želi zbuditi voljo po obstajanju, pripraviti rojake na odpor in samoobrambo. Moč za tako odločnost je pesnik črpal iz prvinske navezanosti na domačo pokrajino in njeno lepoto, v pesmi *Soči* na predstavo o tem, kako bo »bistra« reka nekoč ukrotila vihar »z gorkega juga« in utopila zemljelačne tujce »na dno razpenjenih valov«. Optimizem nacionalnega prepričanja je Gregorčič utemeljeval na programu Zedinjene Slovenije iz leta 1848, v pesmi *Naš narodni dom* na ideji, ki bo zagotavljala obstoj na domači zemlji in na kateri bo tujec gost, ne gospodar. Sodobni model sobivanja v etnično mešanem okolju odkrivamo v pesmi *Naš čolnič otmimo!* V njej je pesnik izrazil danes prevladujoče spoznanje v državah z večinskim in manjšinskim prebivalstvom. Kot zgodovinsko nujnost in edino realno možnost je predvideval tvorno sožitje med narodom ob etnični slovensko-italijanski meji. Sožitje brez sovraštva, vendar s trdnim narodnim mišljenjem, utemeljenim na krščanski ljubezni do bližnjega, je v pesmi podkrepil s prepričanjem, da je nacionalna zavest združljiva z univerzalno človekoljubnostjo.

Kot izbrane pesmi različnih motivov bi mogla biti sodobnemu bralcu blizu še neka lastnost Gregorčičeve poezije – melodičnost verza. Ne samo za krajše lirske pesmi, celo za nekatere lirsko-epske pesnitve in svetopisemske prepesnitve je značilna poudarjena muzikalnost. Melodiozni Gregorčičev jezik pa ni zgolj rezultat posameznih zvočnih prvin verza, temveč verza v celoti. Ob besednem ritmu so retorične figure in sistem rimanja tisti dejavniki, ki vplivajo na pevnost besed. Ne samo zgoščenost in številnost rim, tudi neredke notranje rime stopnjujejo blaglasnost pesmi tembolj, kolikor bolj se pojavljajo v kratkih verzih. Posebno zvočnost dajejo jeziku figure ponavljanja, ki jih Gregorčič uporablja v večji meri kot drugi naši liriki. Najbolj pogosti sta pri njem anafora – ponovitev ene ali več besed na začetku dveh ali več zaporednih verzov – in geminacija, podvojitve ene ali več besed v verzu. Pesnik je poznal še epiforo, ponovitev ene ali več besed na koncu dveh ali več zaporednih verzov, ponovitev zvalnika, kot tudi združitev anafore in epifore. Predstavljajmo si, kako poje Gregorčičeva lirska beseda v pesmih, v katerih nastopajo vsi ali skoraj vsi zvočni dejavniki jezika! Tako zamišljenim idealnim pesmim se približuje kar nekaj pesmi, denimo *Oljki*, *Soči*, *V pepelnih noči*, *Znamenje*. Na prav poseben način je muzikalno zgrajena pesem, ki že v naslovu zazveni kot ajevska simfonija – *Nazaj v planinski raj!*

Glej ta dolinski svet,
 te zlate vinske griče,
 te nič, te nič ne miče
 njih južni sad in cvet?
 Zakaj nazaj?
 Nazaj v planinski raj!

(3. kitica)

Nesporno je v slovenski poeziji ob Župančiču uspel najmočnejši prodor v muziko besede prav Simonu Gregorčiču. Eksplozijo melodičnosti pri njem si je mogoče razložiti z zvočnim primorskim narečjem na eni in s pesnikovo nadarjenostjo za glasbo jezika na drugi strani, z njegovo muzikalno gensko zasnovno. Melodičnost pri Gregorčiču je tisti estetski pojav, ki je kot glasba sama najmanj oprijemljiv, najbolj zahteven za globljo razlago in ovrednotenje.

Ko sto let po pesnikovi smrti ponovno prebiramo njegove pesmi in se sprašujemo, kaj nam pomenijo, ugotavljamo, da so številne med njimi preživele in ohranile svojo živost skozi drugačna, tudi manj naklonjena obdobja zgodovine. Spreminjali so se pogledi na Gregorčičevo poezijo, nastajale so različne interpretacije in utonile v pozabi. Pesnikovo delo pa je ostalo. Od nagnjenja slovenskih bralcev do umetnosti bo tudi v prihodnosti odvisno, kako bodo Gregorčičeve pesmi kljubovale času.

SUMMARY

During Gregorčič's era his first volume of *Poezije* (1882) was authoritatively reviewed by two critics: Fran Levec, the editor of *Ljubljanski zvon*, who viewed him positively in his role as a literary critic, and the Catholic philosopher Anton Mahnič, who regarded him negatively from the standpoint of metaphysical idealism. Mahnič also critically reviewed Gregorčič's second volume of *Poezije* (1888) and, again, he divided the Slovene public in Goriško and other provinces of the Austro-Hungarian empire into advocates and opponents of the poet. The ideological polarization with respect to Gregorčič's poetry continued in the 20th c., after World War II, when neither the poet nor the interpretation of his work were acceptable to the totalitarian regime. Only the current era is attempting to form a productive opinion on Gregorčič's poetry, albeit selectively and distinctively. It attaches the highest value to his markedly confessional poems, particularly erotic, that implicitly, but unquestionably express the conflict between the man and the priesthood. A similar conflict is sounded in his reflective poems, while the predominant sentiment of his patriotic poems, most prominent in his time, is ambivalence. Nevertheless, as a whole these poems project a harmonious impression. They are derived from the belief that firm patriotism is compatible with Christian and more general humanitarianism. The contemporary reader might find particularly attractive the aesthetic peculiarity of Gregorčič's poetry, i.e., the extraordinary musicality of its verse. Before Župančič, Gregorčič penetrated the musicality of the word the deepest. He perfected the system of rhyming, while using sound figuration of repetition and other poetic forms that increase the harmony of language to a greater extent than the contemporary lyric poets.

